יועסער:
וואלקנדיק — קאלט

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

The Israelite Daily Press

זון אויפגאנג — 8.7.
זון אונטערגאנג — 4.28.

מער פאַרשפּרייט
אין די אידישע היימען פון מערב קאנאדע
ווי אלע אנדערע אידישע און ענגלישע
צייטונגען צוזאמען

Vol. 21, No. 271. Monday, Dec. 7, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. מאָנטאג כו׳ כסלו, תרצ״ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
DEC 14 1931
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

אנב-אזרחא

פון מארק

די ווייטערדיקע אויסזיכטן פון דער ארבעטער פארטיי

ווי מיר האבן באמערקט לעצטע וואָך, איז עס געקומען די צייט פאר דער היגער אומאפהייניגיקער ארבעטער פארטיי צו נעמען אינזוועגנאר, אויס־צורעכענען געגנו אירע פארלוסטן און אנצוויי־ביכנען פעגער, ווי אויסצו־מיידן די פארלוסטן אויף שפּעטער און באפעסטיגן אירע פּאזיציעס.

די פארטיי פירער האבן געמאכט דעם טעות צוצושרייבן דער פארטיים פארלוסטן צו דעם קאמוניזם. דאס איז באמת א טעות. די קאמוניסטן האבן טאקע לכתחילה אפּצריכן א פאר טויי זענט שטימען פון דער ארבעטער פאר־טיי, אבער זיי זיינען ביי דעם גע־בליבן. זיי וואקסן ניט ארויס פון זייער איינענעם קרייז,— הויפּטזאכלאך דער אוקראינער באפעלקערונג און אין זיי־ער א ביינער באס דער אנדער איינג־נעוואנדערטער באפעלקערונג, וואס לעבט מער מיט דער אלטער היים און אירע באנדיען ווי מיט קאנאדער.

ראס ברייטע פעלד פאר דער ארבע־טער פארטיי איז פאקטיש געבליבן אומבארירט פון די קאמוניסטן. נאך בשער: ווען די ארבעטער פארטיי וואלט אנגעהאלטן א לעבעדיקע באציאונג צו אירע שטימבערעכטיגטע, וואלט זי געקאנט ארויסדרינגען טיף אין די קאמוניסטי־שע פעסטונגען און אפּגעווינען א טייל פון זייערע פּאזיציעס.

דער ארבעטער פארטיים פארלוסטן זיינען א פּועל־יוצא פון איר איינענער פאסיוויטעט און פון איר פרוואנדרלונג אין א וואל־מאשין.

און אויב די קאמוניסטן האבן איר יא געקאנט שאדן, איז עס אין דער הינ־זיכט, וואס זיי האבן זי נעצוואונגען אוועקצוגעבן א סך כחות פאר דער באַ־קעמפונג פונם קאמוניזם, און אנשטאט צו באטאנען איר סאציאליזם, איז זי געווען געצוואונגען צו באטאנען נאר איר אנטי־קאמוניזם.

אבער אין דער הינזיכט האבן די קאמוניסטן אויך ניט בעסער אויסגע־מאכט: זיי גיבן זיך אויך אפ א סך מער מיטן קאמף קעגן דער ארבעטער פארטיי ווי מיטן קאמף קעגן דעם קאַ־פיטאליזם.

***

אבער וואס איז שייך ארגאניזאציי־אנס פעאיקייט און אקטיוויטעט, האט די ארבעטער פארטיי געמאנט אפּלער־נען זיך פון די קאמוניסטן.

דאס וואס די קאמוניסטן טאפּטשען זיך אויף איר ארט, איז ניט זייער שולד, נאר די שולד פון דעם קאמוניזם. זיי ברייגנען אן אימפּארטירטע אידייע און אימפּארטירטע טאקטיק. איז א לאנד מיט גאנץ אנדערע באגריפן און באדינונגען, און זייער פארוגיא איבער צופלאנצן זיי דא איז פאר׳משפּט צו א דורכפאל: זיי נעמען זיך דא ניט צו, אויסער אויף דעם אימפּארטירטן באדן.

די ארבעטער פארטיי איז אבער א פּראדוקט פון לאקאלע באגריפן און פון לאקאלע באדינונגען, און דארטן וואָ די קאמוניסטן פאלן דורך, האט זי גע־קאנט מאכן דערפאלג.

ווי אן ארבעטער פארטיי האט זי צור־ערשט געדארפט קריגן אויף איר זייט די ארבעטער. זי האט געדארפט ארייג־דרינגען אין די שאפּס, און אין די יונ־ער־אלט, — ניט מיטן צוועק צו באהערשן זיי, ווי דאס איז דער דרך פון די קאַ־מוניסטן, און זיי אזוי צעשפּעטערן, נאר כדי צו באווירקן זיי און צו באַ־איינפלוסן זיי אידעאלאגיש.

זי האט ניט געדארפט איבערלאזן די ארבעטער אין די הענט פון די קאמוניסטן און איבערגעבן זיי צו זיי־ער פירערשאפט. די קאמוניסטן האבן פארשטאנען איר אויסנוצונג די לאנג פאר זיך, — פארוואס האט זי ארבע־טער פארטיי ניט פארשטאנען אדער ניט געקאנט?

ווען זי וואלט אנגעהאלטן אז די לעבעדיקע פארבינדונג, וואלט זי גע־ווען א סך רעוואלוציאנערער, און וואלט ניט פארקראכן אין א זומפּ פון גלייכ־גילטיקן אפּארטעניזם.

***

די ארבעטער פארטיי, פונקט ווי די קאמוניסטישע, נוצט זיך היינט אויס ניט די נאציאנאלע שטימען פון אירע ווייליגר, ארויסשטעלנדיג נאציאנאליסטיש־קאנ־דידאטן וואו אזעלכע זיינען נויטיק.

אבער די קאמוניסטן פירן א נאנץ יאר אויף אן אן אקטיווע נאציאנאלע טעליפיין דורך זייערע שפּראכן פאר־איינען, — דער אוקראינער ארבעטער טעפּפל, למשל, איז א בינשטאק פון אוקראינישער קולטורעלער טעטיקייט; מיט א גרויסער שול, מיט א רייבער ביבליאטעק, מיט לעקציעס, מיט אר־דענס, — מיט אלץ וואס דער אוקראי־נער איינגעוואנדערטער ארבעטער דארף פאר זיין גייסטיגן אויסלבן זיך.

און אלץ אין אוקראיניש. אין דער שפּראך וואס דער אוקראינער קאן זיך אמבעסטן אויסלעבן און אין וועלכער עס פילט זיך פולשטענדיג פריי.

די ארבעטער פארטיי האט קיינמאל ווענן אזעלכע זאכן צו צווישן דער ענגליש־רייזרדיקער ארבעטער טעטיקייט; אין אנדערע שפּראך גרופּן איז דאך אפּגע־רעדט, בלויז פאר די פון זיי, וואס קאַ־נען זיך פריי אויסדריקן אין ענגליש. האט א זינען צו באלאנגען צו דער אר־בעטער פארטיי, אבער דאס אויך בלויז פאר פאליטישע צוועקן, אפּגעשיילט פון אלע אנדערע געזעלשאפטלאכע און קולי־טורעלע נויטן.

עס זעט מיר, למשל, אויס, אז ווען זי גרינדעט באציאונגען מיט אוקראינער שפּראכן גרופּע, וואלט זי איצט ניט פארלאזן אזוי האפנונגלאז די אוקראי־נער שטימען.

***

איך האב בלויז אנגעכאפּט איינינקע מאמענטן פון דער לאנג, ניט פּרובידנ־דיק באריירן דעם עצם אינהאלט פון דער פארטיי.

איך רייד דא בלויז ווי א צושויער, און ס׳איז די אויפנאמע פון דער פאר־טיי אליין אריינצוקוקן טיפער אין זיך און רעוויזיריג איר פּראגראם און מאק־טיק, אויב זי וויל עקזיסטירן.

עס זיינען דא נאך גרויסע מאסן ארבעטער אין אמעריקע, משה קאסיער, 21 יאר אלט, א באַרשט־ארבעטער, איז דערמארדעט געוואָרן אין א נעשלעג צווישן קאמוניסטן און בונדיסטן.

וואַרשע, דעצ. 7 (איטא). — דער כעלעמער רבי, ר׳ עובדי, אן אייניקל פונם אישביצער רבין, איז געשטאָרבן.

—(::)—

יפו, דעצ. 7 (איטא). — דער היגער נערעכט האט דא פאר׳משפּט ניין אר־דישע יונגעלייט צו איין חדש טורמע יערן אדער צו באצאלן א שטראף פון 5 פונט שטערלינג, פאר ארויסטרעטן קעגן דעם צעגזופּן פון דער באפעלקע־רונג אין ארץ־ישראל. די פאר׳משפּט׳ע האבן אויסגעקליבן די טורמע שטראף אויסגעקליבן די טורמע שטראף מיט מיט געזאנג פון ״התקוה״ האבן זיי מאַרשירט אין דער געפענגניש.

אידישע לאנדאָן פּוילן דיסקוטירט ביי דער זיצונג פון אמעריקען דזשואיש קאָמיטע

נאָך איין אידישער ארבעטער געטויט אין ברודער-קאמף

ספּעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. פון ״איטא״

וואַרשע, דעצ. 7 (איטא). — נאך א אידישער ארבעטער, משה קאסיער, 21 יאר אלט, א באַרשט־ארבעטער, איז דערמארדעט געוואָרן אין א נעשלעג צווישן קאמוניסטן און בונדיסטן.

וואַרשע, דעצ. 7 (איטא). — דער כעלעמער רבי, ר׳ עובדי, אן אייניקל פונם אישביצער רבין, איז געשטאָרבן.

ראם ברייטע פעלד פאר דער ארבע־טער פארטיי איז פאקטיש געבליבן אומבארירט פון די קאמוניסטן. נאך בשער: ווען די ארבעטער פארטיי וואלט אנגעהאלטן א לעבעדיקע באציאונג צו אירע שטימבערעכטיגטע, וואלט זי געקאנט ארויסדרינגען טיף אין די קאמוניסטי־שע פעסטונגען און אפּגעווינען א טייל פון זייערע פּאזיציעס.

דער ארבעטער פארטיים פארלוסטן זיינען א פּועל־יוצא פון איר איינענער פאסיוויטעט און פון איר פרוואנדרלונג אין א וואל־מאשין.

און אויב די קאמוניסטן האבן איר יא געקאנט שאדן, איז עס אין דער הינ־זיכט, וואס זיי האבן זי נעצוואונגען אוועקצוגעבן א סך כחות פאר דער באַ־קעמפונג פונם קאמוניזם, און אנשטאט צו באטאנען איר סאציאליזם, איז זי געווען געצוואונגען צו באטאנען נאר איר אנטי־קאמוניזם.

אבער אין דער הינזיכט האבן די קאמוניסטן אויך ניט בעסער אויסגע־מאכט: זיי גיבן זיך אויך אפ א סך מער מיטן קאמף קעגן דער ארבעטער פארטיי ווי מיטן קאמף קעגן דעם קאַ־פיטאליזם.

***

אבער וואס איז שייך ארגאניזאציי־אנס פעאיקייט און אקטיוויטעט, האט די ארבעטער פארטיי געמאנט אפּלער־נען זיך פון די קאמוניסטן.

דאס וואס די קאמוניסטן טאפּטשען זיך אויף איר ארט, איז ניט זייער שולד, נאר די שולד פון דעם קאמוניזם. זיי ברייגנען אן אימפּארטירטע אידייע און אימפּארטירטע טאקטיק. איז א לאנד מיט גאנץ אנדערע באגריפן און באדינונגען, און זייער פארוגיא איבער צופלאנצן זיי דא איז פאר׳משפּט צו א דורכפאל: זיי נעמען זיך דא ניט צו, אויסער אויף דעם אימפּארטירטן באדן.

די ארבעטער פארטיי איז אבער א פּראדוקט פון לאקאלע באגריפן און פון לאקאלע באדינונגען, און דארטן וואָ די קאמוניסטן פאלן דורך, האט זי גע־קאנט מאכן דערפאלג.

ווי אן ארבעטער פארטיי האט זי צור־ערשט געדארפט קריגן אויף איר זייט די ארבעטער. זי האט געדארפט ארייג־דרינגען אין די שאפּס, און אין די יונ־ער־אלט, — ניט מיטן צוועק צו באהערשן זיי, ווי דאס איז דער דרך פון די קאַ־מוניסטן, און זיי אזוי צעשפּעטערן, נאר כדי צו באווירקן זיי און צו באַ־איינפלוסן זיי אידעאלאגיש.

זי האט ניט געדארפט איבערלאזן די ארבעטער אין די הענט פון די קאמוניסטן און איבערגעבן זיי צו זיי־ער פירערשאפט. די קאמוניסטן האבן פארשטאנען איר אויסנוצונג די לאנג פאר זיך, — פארוואס האט זי ארבע־טער פארטיי ניט פארשטאנען אדער ניט געקאנט?

ווען זי וואלט אנגעהאלטן אז די לעבעדיקע פארבינדונג, וואלט זי גע־ווען א סך רעוואלוציאנערער, און וואלט ניט פארקראכן אין א זומפּ פון גלייכ־גילטיקן אפּארטעניזם.

***

די ארבעטער פארטיי, פונקט ווי די קאמוניסטישע, נוצט זיך היינט אויס ניט די נאציאנאלע שטימען פון אירע ווייליגר, ארויסשטעלנדיג נאציאנאליסטיש־קאנ־דידאטן וואו אזעלכע זיינען נויטיק.

אבער די קאמוניסטן פירן א נאנץ יאר אויף אן אן אקטיווע נאציאנאלע טעליפיין דורך זייערע שפּראכן פאר־איינען, — דער אוקראינער ארבעטער טעפּפל, למשל, איז א בינשטאק פון אוקראינישער קולטורעלער טעטיקייט; מיט א גרויסער שול, מיט א רייבער ביבליאטעק, מיט לעקציעס, מיט אר־דענס, — מיט אלץ וואס דער אוקראי־נער איינגעוואנדערטער ארבעטער דארף פאר זיין גייסטיגן אויסלבן זיך.

און אלץ אין אוקראיניש. אין דער שפּראך וואס דער אוקראינער קאן זיך אמבעסטן אויסלעבן און אין וועלכער עס פילט זיך פולשטענדיג פריי.

די ארבעטער פארטיי האט קיינמאל ווענן אזעלכע זאכן צו צווישן דער ענגליש־רייזרדיקער ארבעטער טעטיקייט; אין אנדערע שפּראך גרופּן איז דאך אפּגע־רעדט, בלויז פאר די פון זיי, וואס קאַ־נען זיך פריי אויסדריקן אין ענגליש. האט א זינען צו באלאנגען צו דער אר־בעטער פארטיי, אבער דאס אויך בלויז פאר פאליטישע צוועקן, אפּגעשיילט פון אלע אנדערע געזעלשאפטלאכע און קולי־טורעלע נויטן.

עס זעט מיר, למשל, אויס, אז ווען זי גרינדעט באציאונגען מיט אוקראינער שפּראכן גרופּע, וואלט זי איצט ניט פארלאזן אזוי האפנונגלאז די אוקראי־נער שטימען.

***

איך האב בלויז אנגעכאפּט איינינקע מאמענטן פון דער לאנג, ניט פּרובידנ־דיק באריירן דעם עצם אינהאלט פון דער פארטיי.

איך רייד דא בלויז ווי א צושויער, און ס׳איז די אויפנאמע פון דער פאר־טיי אליין אריינצוקוקן טיפער אין זיך און רעוויזיריג איר פּראגראם און מאק־טיק, אויב זי וויל עקזיסטירן.

עס זיינען דא נאך גרויסע מאסן

אנב-אזרחא

פון מארק

די ווייטערדיקע אויסזיכטן פון דער ארבעטער פארטיי

ווי מיר האבן באמערקט לעצטע וואָך, איז עס געקומען די צייט פאר דער היגער אומאפהייניגיקער ארבעטער פארטיי צו נעמען אינזוועגנאר, אויס־צורעכענען געגנו אירע פארלוסטן און אנצוויי־ביכנען פעגער, ווי אויסצו־מיידן די פארלוסטן אויף שפּעטער און באפעסטיגן אירע פּאזיציעס.

די פארטיי פירער האבן געמאכט דעם טעות צוצושרייבן דער פארטיים פארלוסטן צו דעם קאמוניזם. דאס איז באמת א טעות. די קאמוניסטן האבן טאקע לכתחילה אפּצריכן א פאר טויי זענט שטימען פון דער ארבעטער פאר־טיי, אבער זיי זיינען ביי דעם גע־בליבן. זיי וואקסן ניט ארויס פון זייער איינענעם קריין, — הויפּטזאכלאך דער אוקראינער באפעלקערונג און אין זיי־ער א ביינער באס דער אנדער איינג־נעוואנדערטער באפעלקערונג, וואס לעבט מער מיט דער אלטער היים און אירע באנדיען ווי מיט קאנאדער.

ראם ברייטע פעלד פאר דער ארבע־טער פארטיי איז פאקטיש געבליבן אומבארירט פון די קאמוניסטן. נאך בשער: ווען די ארבעטער פארטיי וואלט אנגעהאלטן א לעבעדיקע באציאונג צו אירע שטימבערעכטיגטע, וואלט זי געקאנט ארויסדרינגען טיף אין די קאמוניסטי־שע פעסטונגען און אפּגעווינען א טייל פון זייערע פּאזיציעס.

דער ארבעטער פארטיים פארלוסטן זיינען א פּועל־יוצא פון איר איינענער פאסיוויטעט און פון איר פרוואנדרלונג אין א וואל־מאשין.

און אויב די קאמוניסטן האבן איר יא געקאנט שאדן, איז עס אין דער הינ־זיכט, וואס זיי האבן זי נעצוואונגען אוועקצוגעבן א סך כחות פאר דער באַ־קעמפונג פונם קאמוניזם, און אנשטאט צו באטאנען איר סאציאליזם, איז זי געווען געצוואונגען צו באטאנען נאר איר אנטי־קאמוניזם.

אבער אין דער הינזיכט האבן די קאמוניסטן אויך ניט בעסער אויסגע־מאכט: זיי גיבן זיך אויך אפ א סך מער מיטן קאמף קעגן דער ארבעטער פארטיי ווי מיטן קאמף קעגן דעם קאַ־פיטאליזם.

***

אבער וואס איז שייך ארגאניזאציי־אנס פעאיקייט און אקטיוויטעט, האט די ארבעטער פארטיי געמאנט אפּלער־נען זיך פון די קאמוניסטן.

דאס וואס די קאמוניסטן טאפּטשען זיך אויף איר ארט, איז ניט זייער שולד, נאר די שולד פון דעם קאמוניזם. זיי ברייגנען אן אימפּארטירטע אידייע און אימפּארטירטע טאקטיק. איז א לאנד מיט גאנץ אנדערע באגריפן און באדינונגען, און זייער פארוגיא איבער צופלאנצן זיי דא איז פאר׳משפּט צו א דורכפאל: זיי נעמען זיך דא ניט צו, אויסער אויף דעם אימפּארטירטן באדן.

די ארבעטער פארטיי איז אבער א פּראדוקט פון לאקאלע באגריפן און פון לאקאלע באדינונגען, און דארטן וואָ די קאמוניסטן פאלן דורך, האט זי גע־קאנט מאכן דערפאלג.

ווי אן ארבעטער פארטיי האט זי צור־ערשט געדארפט קריגן אויף איר זייט די ארבעטער. זי האט געדארפט ארייג־דרינגען אין די שאפּס, און אין די יונ־ער־אלט, — ניט מיטן צוועק צו באהערשן זיי, ווי דאס איז דער דרך פון די קאַ־מוניסטן, און זיי אזוי צעשפּעטערן, נאר כדי צו באווירקן זיי און צו באַ־איינפלוסן זיי אידעאלאגיש.

זי האט ניט געדארפט איבערלאזן די ארבעטער אין די הענט פון די קאמוניסטן און איבערגעבן זיי צו זיי־ער פירערשאפט. די קאמוניסטן האבן פארשטאנען איר אויסנוצונג די לאנג פאר זיך, — פארוואס האט זי ארבע־טער פארטיי ניט פארשטאנען אדער ניט געקאנט?

ווען זי וואלט אנגעהאלטן אז די לעבעדיקע פארבינדונג, וואלט זי גע־ווען א סך רעוואלוציאנערער, און וואלט ניט פארקראכן אין א זומפּ פון גלייכ־גילטיקן אפּארטעניזם.

***

די ארבעטער פארטיי, פונקט ווי די קאמוניסטישע, נוצט זיך היינט אויס ניט די נאציאנאלע שטימען פון אירע ווייליגר, ארויסשטעלנדיג נאציאנאליסטיש־קאנ־דידאטן וואו אזעלכע זיינען נויטיק.

אבער די קאמוניסטן פירן א נאנץ יאר אויף אן אן אקטיווע נאציאנאלע טעליפיין דורך זייערע שפּראכן פאר־איינען, — דער אוקראינער ארבעטער טעפּפל, למשל, איז א בינשטאק פון אוקראינישער קולטורעלער טעטיקייט; מיט א גרויסער שול, מיט א רייבער ביבליאטעק, מיט לעקציעס, מיט אר־דענס, — מיט אלץ וואס דער אוקראי־נער איינגעוואנדערטער ארבעטער דארף פאר זיין גייסטיגן אויסלבן זיך.

און אלץ אין אוקראיניש. אין דער שפּראך וואס דער אוקראינער קאן זיך אמבעסטן אויסלעבן און אין וועלכער עס פילט זיך פולשטענדיג פריי.

די ארבעטער פארטיי האט קיינמאל ווענן אזעלכע זאכן צו צווישן דער ענגליש־רייזרדיקער ארבעטער טעטיקייט; אין אנדערע שפּראך גרופּן איז דאך אפּגע־רעדט, בלויז פאר די פון זיי, וואס קאַ־נען זיך פריי אויסדריקן אין ענגליש. האט א זינען צו באלאנגען צו דער אר־בעטער פארטיי, אבער דאס אויך בלויז פאר פאליטישע צוועקן, אפּגעשיילט פון אלע אנדערע געזעלשאפטלאכע און קולי־טורעלע נויטן.

עס זעט מיר, למשל, אויס, אז ווען זי גרינדעט באציאונגען מיט אוקראינער שפּראכן גרופּע, וואלט זי איצט ניט פארלאזן אזוי האפנונגלאז די אוקראי־נער שטימען.

***

איך האב בלויז אנגעכאפּט איינינקע מאמענטן פון דער לאנג, ניט פּרובידנ־דיק באריירן דעם עצם אינהאלט פון דער פארטיי.

איך רייד דא בלויז ווי א צושויער, און ס׳איז די אויפנאמע פון דער פאר־טיי אליין אריינצוקוקן טיפער אין זיך און רעוויזיריג איר פּראגראם און מאק־טיק, אויב זי וויל עקזיסטירן.

עס זיינען דא נאך גרויסע מאסן

״דאָס איד. וואָרט״ ערשטע ראדיאָ שעה איז דער שמועס פון שטאָט

הונדערטער בריוו און טעלעפאָן אפּרופן באגריסן ״דאָס אידישע וואָרט״ און די סי. קיי. וויי. — פאָלגט נאָך די איינצעלהייטן וועגן אונזער צווייטער אידישער ראדיאָ שעה קומענדיקן זונטאג, 12.45 נ. מ.

דאס אידישע פּראגראם וועט פאר־געזעצט ווערן קומענדיקן זונטאג, 12.45 נ.מ. די איינצעלהייטן פונם פּראגראם וועלן אנאנסירט ווערן מיט משך פון די קומענדיקע עטאלאכע טעג

איניקע אויסצוגן פון א צאָל בריוו וואָס מיר האָבן היינט געקראָגן

סעם בוכהאלטער, קארבוירי, מאנ.:

״האַראלאכע באגריסונג ׳דאס אידי־שע וואָרט׳. ווי א קול שופר האט גע־קלונגען אייער ראדיאָ פּראגראם. מיט פיל שמחה האבן מיר עס אויסגעהערט. פון טיפן הארצן דאנקען מיר אלע וואס האבן אנטייל גענומען, איבערהויפּט מרס. זאראַ ווייזמאן און מעקס מיינס, דעם אנאנסירער. מיט טרערן אין די אויגן האבן מיר זיך דערפרייט, אז אונ־זער אידישע שפּראך זאל האבן דער־גרייכט די ווייט פארוואָרפענע קאנטרי אידן. איך האָף אז קיין אידישע שטוב

איר קאָנט שוין נעמען אַן אַנטייל אין דער עצטיילונג פון

$1.500

אין פריזן
אין אונזער נייעם גרעסטן
סיקרקוליישאן קאמפּיין
פאר

״א ׳אידיש וואָרט׳ אין יעדער אידישער היים אין מערב קאנאדע״

$500 קעש (ערשטער פּריז $300), און צענדליקער אנדערע ווערטפולע חפצים. — ״צוזאמען״, הונדערטער פּריזן אין צאָל, וועלן אוועקגעגעבן ווערן.

איר קאָנט גאָרניט ניט פאַרלירן און איר זייט זיכער צו געווינען!

(שלום אויף לעצטער זייט)

ווינניפּעגער פּלאַן צו קאַלאָניזירן ארבעטסלאָזע ניט גוטגעהייסן געוואָרן פון דער רעגירונג

פּראָווינציעלע רעגירונג האָט איינגעשטימט צום פּלאַן צו קאָלאָניזירן צוויי הונדערט ווינניפּעגער ארבעטסלאָזע פאמיליעס. אָבער די פעדעראלע רעגירונג האָט אים צוריקגעוואָרפן

די דאמיניאן רעגירונג, ווי ס׳איז גע־וואָרן באקאנט שבת, האָט ענדגילטיג צוריקגעוואָרפן דעם ווינניפּעגער פּלאַן צו קאָלאָניזירן 200 ארבעטסלאָזע פאַ־מיליעס פון שטאָט אויפן לאנד.

לויטן פּלאַן, וועלכער איז פאַרזיכטיג אויסגעאַרבעט געוואָרן פון פאַרשטייער פון סיטי קאונסיל צוזאמען מיט די אייזנבאנען אונאָ דערע קאָלאָניזאציע קערפּערעשאפטן, וואָלט יעדע פאמיליע געדאַרפט קריגן קרעדיטן אויף טויזנט דאָלאַר אויף איינגעדענען זיך. דערפון וואָלט זי שטאָט אין די פּראָווינץ ביי־געטראָגן צו 25 פּראָצענט יעדע, און די פעדעראלע רעגירונג — 50 פּראָצענט.

די פּראָווינציעלע רעגירונג האָט דעם פּלאַן גוטגעהייסן און האָט אים איבער־געגעבן צו דער פעדעראלער רעגירונג פאַר איר גוטהייסונג, באמערקנדיק, אז אויב אטאוואַ וועט עס געפינען פאַר נויטיק וועלן ענדערונגען געמאַכט ווערן אינם פּלאַן.

א. מעקנאמאַרא, געהילף פונם דע־פּיוטי מיניסטער פון נעזעלשאפטלאכע ארבעטן, וועלכער גיט אכטונג אויף די הילף ארבעטן אין מאניטאבא, האָט אבער שבת געקראָגן א בריוו פון אַמאַ־וואַ, אין וועלכן עס וועט עפּעמאָס קלאָר, אז די די פעדעראלע רעגירונג איז ניט צו גונסטן פון דעם דאזיקן פּלאַן, און ער וועט אזוי מסתמא אויפ־געגעבן ווערן.

ליטעראַריש מוזיקאַלישער אָוונט אין ת״ת זונטאָג

אונטער אויפזיכט פון דעם פאַרוס פון אידישן גימנאזיום פאַראין אוג דער ת״ת, וועט קומענדיקן זונטאג, 8.30 אונט. דורכגעפירט ווערן א ליטעראַ־ריש־מוזיקאלישער אונט, מיט דער באַ־טייליקונג פון די בעסטע לאקאלע כחות און דעם געזאנג פאראין. וועלכער וועט, צוויישן אנדערש, זינגען צוזאמען מיטן עולם אייניקע שיינע פאלקס־לי־דער. אן אינטערעסאנטער אונט ווערט אויסגעגעבן פון דער אראנזשירונג פון די אראנזשירער. מער אייגלהייטן וועלן אנאנסירט ווערן.

ליטעראַריש מוזיקאַלישער אָוונט אין ת״ת זונטאָג

אונטער אויפזיכט פון דעם פאַרוס פון אידישן גימנאזיום פאַראין אוג דער ת״ת, וועט קומענדיקן זונטאג, 8.30 אונט, דורכגעפירט ווערן א ליטעראַ־ריש־מוזיקאלישער אונט, מיט דער באַ־טייליקונג פון די בעסטע לאקאלע כחות און דעם געזאנג פאראין. וועלכער וועט, צוויישן אנדערש, זינגען צוזאמען מיטן עולם אייניקע שיינע פאלקס־לי־דער. אן אינטערעסאנטער אונט ווערט אויסגעגעבן פון דער אראנזשירונג פון די אראנזשירער. מער אייגלהייטן וועלן אנאנסירט ווערן.

קאָנצערט אין רעד־זשיינער ת״ת קומענ־דיקן זונטאָג

רעדזשיינע, סאסק. — די היגע ״היברו סיק בענעפּיט סאסייטי״ פירט דורך א גרויסארטיקן חנוכה קאנצערט לטובת דער היגער תלמוד תורה, אין תלמוד תורה זאל, קומענדיקן זונטאג, דעם 13טן, פונקט 8 אוונט.

א רייכע פּראגראם וועט דורכגע־פירט ווערן, איינשליסנדיק א שלום־עליכם איינאקטער ״א זעקס־און־זעכ־ציק״, און נאך א איינאקטער און א צאל שיינע מוזיקאלישע און געזאנג נומערן.

אלע אידן פון רעדזשיינע און אומ־גענום זיינען געבעטן צו קומען, אונ־זיי ווערן פאַרזיכערט מיט א אוונט פון פאַרגעניגן, שטיצנדיק דערביי דע־דזשיינער וויכטיקסטע אידישע אינ־סטיטוציע.

״דאָס איד. וואָרט״ ערשטע ראדיאָ שעה איז דער שמועס פון שטאָט

הונדערטער בריוו און טעלעפאָן אפּרופן באגריסן ״דאָס אידישע וואָרט״ און די סי. קיי. וויי. — פאָלגט נאָך די איינצעלהייטן וועגן אונזער צווייטער אידישער ראדיאָ שעה קומענדיקן זונטאג, 12.45 נ. מ.

דאס אידישע פּראגראם וועט פאר־געזעצט ווערן קומענדיקן זונטאג, 12.45 נ.מ. די איינצעלהייטן פונם פּראגראם וועלן אנאנסירט ווערן מיט משך פון די קומענדיקע עטאלאכע טעג

איניקע אויסצוגן פון א צאָל בריוו וואָס מיר האָבן היינט געקראָגן

סעם בוכהאלטער, קארבוירי, מאנ.:

״האַראלאכע באגריסונג ׳דאס אידי־שע וואָרט׳. ווי א קול שופר האט גע־קלונגען אייער ראדיאָ פּראגראם. מיט פיל שמחה האבן מיר עס אויסגעהערט. פון טיפן הארצן דאנקען מיר אלע וואס האבן אנטייל גענומען, איבערהויפּט מרס. זאראַ ווייזמאן און מעקס מיינס, דעם אנאנסירער. מיט טרערן אין די אויגן האבן מיר זיך דערפרייט, אז אונ־זער אידישע שפּראך זאל האבן דער־גרייכט די ווייט פארוואָרפענע קאנטרי אידן. איך האָף אז קיין אידישע שטוב

איר קאָנט שוין נעמען אַן אַנטייל אין דער עצטיילונג פון

$1.500

אין פריזן
אין אונזער נייעם גרעסטן
סיקרקוליישאן קאמפּיין
פאר

״א ׳אידיש וואָרט׳ אין יעדער אידישער היים אין מערב קאנאדע״

$500 קעש (ערשטער פּריז $300), און צענדליקער אנדערע ווערטפולע חפצים. — ״צוזאמען״, הונדערטער פּריזן אין צאָל, וועלן אוועקגעגעבן ווערן.

איר קאָנט גאָרניט ניט פאַרלירן און איר זייט זיכער צו געווינען!

(שלום אויף לעצטער זייט)

ערנסטע רייבונגען צווישן פירער פון מוסלם. קאָנגרעס

ספּעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. פון ״איטא״

ירושלים, דעצ. 7 (איטא). — שאר־קאט אלי, פּראַמינענטער אנדיש מר־סלמאנישער פירער, מאכט זיינע לעצ־טע אנשטריינגונגען צו שאפן א שטאַר־קע אפּאציציע צו דעם מופטי און זיין נאכפאלגערשאפט ביים מוסלמאנישן קאנגרעס וואס עפנט זיך דא באלד.

דערווייל איז דער פּראַזידאָנט צו גרינדן א אפּאציציע ניט געלונגען, און דער מופטי וואַרפט דורך די קאנדידאטור פון וואסערע מיט 30 דעלעגאטן פון דער אפּאציציע.

עס ווערט באריכטעט, אז די עגיפּ־טישע דעלעגאטן סטראשען מיט צו־ריקציען זיך פונם קאנגרעס און אפּ־פאַרן היינט אהיים, אויב די אינטערי־נעס זיינען פאר קרינן צדקה.

״פעני רעסטאָראַן״ ווערט גע־גרינדעט אין ניו־יאָרק

ניו־יארק, דעצ. 7. — בערנארד מעקפאדען, ארויסגעבער, אנאנסירט, אז ער וועט עפענען א ״פעני רעסטאַ־ראן״ פאר די וואס זיינען אין נויט. דער רעסטאראן וועט אין זיין אר דער פארם פון א עפעטערע, און יעדער שפּייז ארטיקל וועט קאסטן צו 1 סענט, אזוי אז מאר פיר פונט סענט וועט מען דארטן קאנען אפּעסן א פולן מאלצייט.

די שפּייז וועט באשטיין פון סופּ, ברויט, קאווע און פארשיידענע גרינסן, — צו 1 סענט א פּארציע. פלאץ וועט דארטן זיין פאר 1.500 מענשן.

די איינציקע אורזאך פארוואס ער וועט רעבענען געלט, זאגט ער, איז כדי די וואס קומען אהין זאלן זיך ניט פילן גלייך אפּגעשטעלט.

פּראָפעסאָר אקטיוו אין פּראָטעסט באוועגונג

אונזער אויפמערקזאמקייט ווערט צור־געוויזן צו דעם פאקט, אז אינם ליסט פון די ארגאניזאציעס וואס האבן זיך באטייליקט אין דער ארגאניזאציע פון דער גרויסער פּראטעסט באוועגונג קעגן די רדיפות אויף אידן אין פּוילן, איז דורכגעלאָזן געווארן דער נאמען פון דעם פּראָפעסאָר פאראיין. די דאזיקע ארגאניזאציע איז געווען באַ־נדנדער אקטיוו, אין איר פארשטייער, א. י. בראַדיצקי, איז געווען איינער פון די הויפּט מוער אין ארגאניזירן די דערפאלגרייכע פּראטעסט־אונג.

אכצן נפשות רעטן זיך קוים אין שריפה אויף נאָרט-ענד שבת פרי

שבת, ארום פיר אזייגער פארטאג, איז אויסגעבראכן א שריפה אין דער צווייטער־שטאקיקער געביידע 291-293 פּריטשארד עווע. און 18 נפשות האבן ווי דורך א נס זיך געראטעט מיט זייער רע לעבנס פון א זיכערן טויט.

דזשאן פּינטש, איינער פון די שכנים אין דער געביידע, איז געווען דער ערש־טער צו באמערקן די שריפה. ער האט זיך אויפגעכאפּט פון שלאף, ווען ער האט אנגעהויבן צו פילן, אז ער שטיקט זיך פון רויך. ער האט באלד אנגעהויבן צו שרייען און אויפגעוועקט אלע שכנים, א יון פרוען מיט זייערע עופה־לאך אין די ארעמס זיינען ארויסגע־לאפן פון דער ברענענדיקער געביידע נאכעטעט אין דרויסן אין א ביטערער קעלט.

ווען די פייער־לעשער זיינען אנגע־קומען אין שוין די נאנצע געביידע גע־ווען אין פלאמען. צו גליק האט זיך די געביידע אנגעצונדן פון פארנט, אזוי, אז די שכנים האבן נאך געהאט א גע־לעגנהייט ארויסצולויפן אין נאס דורך די הינטערשטע טרעפּ.

דזשאן פּינטש, אויסגעגעבן פון דער געביידע איז געווען פארנומען אין טייל מיט צי־פורסקים בוטשער שאפּ, און די עטע אין געווען פארנומען פון דער וועסטערן קעפּ מאנופעקטשורינג קאמפּאני, און עס האט אויסגעזעען אז דער קעפּ פעקטאָרי וועלכע איז איב־גאנצן פארניכטעט געווארן, מיט א פארלוסט פון $1.500. די קעפּ פעק־טאָרי איז געווען פאַרזיכערט בלויז אין $500.

די בוטשער שאפּ איז ניט געווען פאַרזיכערט און דער היזק באַטרעפט $500.

די געביידע איז געווען פאַרזיכערט אויף $4.500 וואס וועט אינגאנצן דעקן דעם פארלוסט.

די פייער־לעשער האבן ענערגיש גע־ארבעט צו דערשטיקן די פלאמען, אבער די פאליציי איז באלד געווען אויפ־פלאץ און האט געהאלפן די שכנים פון דער געביידע צו קריגן שוץ פון עקלט. אפּפירנדיק זיי אויפן מאמענט אינם נאכט עגדער פאליציי סטאנציע, ווע־כע איז בלויז א פאר בלאק פון דער גע־ביידע.

ווירטיקע סעסיע פונ׳ם אמעריקאַ-נער קאָנגרעס עפנט זיך היינט

וואשינגטאן, דעצ. 7. — די סעסיע פונם 72טן קאנגרעס פון די פאראייי־ניקטע שטאטן עפנט זיך היינט מיט זייער א ווירטיקן פּראגראם פון ארבעט.

THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday

ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.

Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

אונזער הילף דער פוילישער רעגירונג

מר. זוואלסקי, דער פוילישער קאָנסול דאָ אין שטאָט האָט זיך זיכער געפילט אין א פארלעגנהייט ווען ער האָט געדייענט אין די פוילישע צייטונגען וואָס ער קריגט זיינען די אנטי־אידישע עקסצעסן ביי אים אין לאנד. מיר זיינען אונטערן איינדרוק, אז מר. זוואלסקי, ווי א פוילישער פארשטייער וואָס האָט א צאָל יאָרן פארבראכט אין דער דינסט פון זיין רעגירונג אין אייסלאנד, ווייס גאנץ גוט וויפל אזעלכע אויסברוכן שאדן זיין לאנד, אין זיי א גוטן פאטריאָט קריינקען זיי דערפאר אים זייער שטארק.

און דערווייסנדיק זיך וועגן דעם גוואלדיקן רושם וואָס די דאָזיקע אויסברוכן אין פוילן האָבן געמאכט איף דער היגער אידישער באפעלקערונג, האָט ער זיך געאיילט צו קומען פערזענלאך אין רעדאקציע פון "דאָס אידישע וואָרט". צו באראטן די היגע אידישע געזעלשאפטלאכע מיינונג מיט דער דערקלערונג אז די פוילישע רעגירונג טוט אלץ און וועט ווייטער טאָן נאָר זי איז בכח. — אין זי איז זיכער א שטארקע רעגירונג, — אונטערצודריקן די אומרוען קענען די אידן אין צו באשיצן די אידישע באפעלקערונג.

מיר שעצן געוויס זייער היך די העפלאכקייט פון דעם פוילישן קאָנסול און זיינע גוטע אבזיכטן. צו אינזער גרויסן באדויערן אָבער איז אים ניט געלונגען אויבערצוצייגן אונז, אז דער רעגירונג האָט דערגרייכט דעם מאקסימום פון אירע מעגלאכקייטן אין באוואָרענען און אונטערדריקן די אנטי־אידישע אויסברוכן, אָדער אז די אידישע מאכט־פאָרעסטן זיינען נים בארעכטיקט, איף וויפל ס'איז שייך דער רעגירונג, אָדער דעם פוילישן פאלק בכלל.

פאר אונז אלעמען איז קלאָר, — און מיר האָבן עס באטאָנט ביי מער ווי איין געלעגנהייט, — אז די איצטיקע פוילישע רעגירונג וויל ניט קיין אידישע פאָגראָמען ביי זיך. זי האָט גארנישט ניט צו טאָן מיט דער ארגאניזאציע ווען דאָס אידישע אויסברוכן, און זי איז פארארבעטן זיי אונטערצוזעהן, אדרבא, גיבט פון אלץ זיינען די אויסברוכן געצילט קעגן דער רעגירונג זעלבסט. — דאָס וויל אירע פאָליטישע קעגנער, די נאציאָנאל־דעמאָקראטן, אויף אזא אופן אונ־טערגראָבן איר עקזיסטענץ.

די געשיכטע איז אזא: די רעגירונג איז דורך די עקסצעסן אונטער־געשטעלט געווארן אין אזא לאגע, אז אָדער זי מוז פארמאכן אירע אויגן אויף זיי, וואָס וועט מיינען א דעמאָנסטראציע פון איר שוואכ־קייט אין לאנד גופא און א פארלוסט פון פרעסטיזש אין אויסלאנד; אָדער זי מוז אויסראָטן די עקסצעסן מיט אן אייזערנער האנט, אין דאן קריגט זי דעם מיטול פון "א אידישער רעגירונג" וואָס קאָן פון די נא־ציאָנאל־דעמאָקראטן אויסגענוצט ווערן ווי א קאָמפּס־מיטל קעגן איר.

און אונזער איינדרוק איז, אז די נאציאָנאל דעמאָקראטן איז טאקע געלונגען אוועקצושטעלן די רעגירונג אין א פארלעגנהייט, אין־נים קעגן־קוקט אויף אירע אנגאנץ שארפע ווערטער, איז עס אָבער נים דער־גאנגען צו קיין שארפע מעשים.

די רעגירונג איז פארגאנצווארטלאך, אין אונזערע אויגן, פאר דעם, וואָס זי האָט לכתחילה דערלאָזן צו די העצעס, וועלכע האָבן צום סוף געפירט צו עקסצעסן, — פון קעגנערע צו בעגעגנונג, אין וואָס די "שטרייענע מיטלען" וואָס זי האָט אנגענומען זיינען נים געווען צייטמעסיק און נים אזוי שטרייענג, ווי די וואָס זי וואָלט אנגענומען קעגן קאָמוניסטן, למשל.

די רעגירונג איז אויך שולדיק אין דעם, וואָס זי האָט דירעקט, און אומדירעקט מיט איר פאסיוויטעט, דערפירט די אידישע באפעלקע־רונג צו אן אומבאשרייבלאכן עקאָנאָמישן חורבן, — א זאך וואָס האָט באזונדערס באטאָנט געוואָרן אין אלע אונזערע פראָטעסטן פארזאמלונ־גען איבערן לאנד. זי טוט פאקטיש גארנישט איצט אויך צו מאכן א סוף צו דער גיפטיקער באיקאָט הצעצ, ווען זי דריקט זיך אויס אפילו אין דערקלערונג אז די פוילישע רעגירונג טוט אלץ אין אריינלאָזן אין זיי קיין קונים, — פארפולקאָמענדיק אזוי דעם עקאָנאָ־מישן חורבן פון דער אידישער באפעלקערונג.

פארשטייען מיר גאנץ גוט די שוועריקייטן פון דער רעגירונג: זי ווייס גוט, אז יעדע אקציע לטובת דער אידישער באפעלקערונג וועט באגעגנט ווערן מיט אירע קעגנערן צו באקעמפן זי. אין ס'איז אונזער איינדרוק, אז די רעגירונג איז דערפאר אזוי גלייכגילטיק צו די אידישע אינטערעסן אין לאנד און איז אזוי אומאנטשלאָסן איר קאמף קעגן דעם ברוטאלן, פיזישן אנטיסעמיטיזם.

אָבער מיר שטעען זיך גלייכצייטיק פאר, אז די רעגירונג דארף פארשטיין אין וועלכע אומגליק פוילן ווערט אריינגעצויגן מיטן עקאָ־נאָמישן חורבן פון איר דריי־מיליאָניקער אידישער באפעלקערונג און מיט דער פיזישער אויסראטונגס קאמפאניע קעגן איר. זי איז בלויז גע־צוואונגען צו רעכענען זיך מיט דעם. אז אירע קעגנער זאָלן ניט באנוצן וועלכע ס'איז פון אירע פארזוכן לטובת דער אידישער באפעלקערונג קעגן איר.

א נאציאָנאל־דעמאָקראטישע צייטונג אין וואַרשע האָט אנומלט גערשריבן, אז פוילן האָט מער ניט וואָס צו רעכענען זיך מיט דער אויס־לענדישער געזעלשאפטלאכער מיינונג. אמעריקע האָט געגונען אירע צרות פון ארבעסקאזיקייט ביי זיך אין לאנד, און דאָס זעלבע מיט ענגלאנד און א. וו. — אין פוילן ליגט זיי ניט אין זיינען. דערמיט האָט די וואַרשע צייטונג אויסגעדריקט אין אן אויפריכטיגן אופן דעם געדאנק, אז אין אלע אנדערע לענדער, אויסגענומען פוילן, ווערט אויפגעהויבן אן אויפגעבראכטער אויסרוף אין דער אויסלענדישער פרעסע אין דער פארטיידיגונג פון פוילן. אין דעם פרט שטייט עס באזונדערס שלעכט אין געוויסע וועגן. בערשט קריגט פון מערב, וועלכע זע־ען פאר זייערע אויגן ניט אמאָל א אידישע צייטונג־ריפס אויס אין דער פרעסע, ווען אלע זעלבן אין געשטאנען אין אן אנדערע בלעטער די אומאָ־פאנאנדע ווערט, פאר וועלכע כער עס פארדערט זיך בלויז א מיני־מאלער טייל פון דעם אויבן דערמאנ־טן סכום. די צושטעלונג אין די הייר ווער קאן געשעען דורך אידישע יונגע פארבאנדן.

דאס גאנצע אידנטום זאָל מיטהעל־פען ביי דעם ווערק, וועלכעס זאָל וועד־רן א וועדק פארן גאנצן אידנטום, אלע פארטייען אין ריכטונגען מוזן מיטארבעטן; יעדע פארטיי מעג וויי־טער אנווענדן אירע ביזאנטיקע אפ־מוזן ארויס אין אלע שפראכן פון יע־דער דער נייער זאך. אויך די דאטע מוז געזאמלט ווערן דורך א ברייטער אקציע. עס וועט נויטיק זיין די באר־נוצונג פון ארכיוון פון די קהלות און פון דער "אינטא", ווי אויך געוויסע ארכיוון פון עמטער, כדי פעסטשטעלן די ארויטרינען און אזוי ארום קומען צו א פולן סך הכל פון די אידישע אויפטוואונגען. דאס פאלקס לעקסיקאָן דארף זיין גאנץ געגען אין זיינע דא־טן און באשרייבונגען, כדי פארמיידן הכחשות בנוגע דער אפשטאמונג פון אייגענע פערזענלאכקייטן. אבער אויך כדי ענטליקיק דורך די פילע פאקטן מאכן אן עק צו די פארלומ־דונגען (בלבולים) וועגן דער כלומרש־טער אידישער אינפארמאציע.

דאס אידנטום, וועלכעס פלעגט אויך פארמיטלען אין קולטורעלער באציאונג, ווערט אפט דורך שלעכט־ווייליקע און ניט אינפארמירטע קריי־זען אוועקגעשטעלט בל ו י ז אלס קולטור מעקלער אין פארמיטלער. אבער באמת זיינען די אידן דיי באר־גרינדער פון פילע וויסנשאפטן, מעג למשל זיך אנקוקן אחוץ די אויבן־דערמאנטע קולטורפיאָנערן, אויף אט די "פארמיטלער": אלבערט איינ־שטיין, דוד שווארץ (דער דערפינדער פון שטארן לופטשיף־סיסטעם אלא צעפעלין) וויטער די באנרינדער פון פאלגנדע וויסנשאפטן: פסיכאָאנאלי־זע (זיגמונד פרויד) פעלקער־פסיכאָלא־גיע (לאצארוס און שטיינטהאל), א־גיע קרימינאל פסיכאָלאגיע (לאמ־ברא־זאָ), די פארלייכטונג מערבערן פארשונג (בעבנפיי); מען זאָל נעמען אין באטראכט די גרויסע מחנה פון נאבל פרייז־טרעגער (מעריינינער, כע־מיקער, פייזיקער און א. וו.) — א מענגע אנדערע פון דעם פארט פרייז וואָס איז ניט קיין "פארמיט־לער"־קאמיסיאָ, נאר ספעציעל פאר שאפערישע נייסטער — דאָס וועט מען אויסגעפונען, אז דאָס אידנטום האָט צווישן אלע נאציעס די גרעסטע צאָל פון נאבל־פרייז־טרעגער.

אבער עס לוינט זיך א בטראכטונג אויך איבער עטלאכע ווירקלאכע "פארמיטלער": געגרב בראנדעס האָט אנטדעקט טאלאנטן און האָט פארמיר־טעלט פאר די אייראָפייער די נאדדי־שע דיכטער; שוין זיין בלעגענדיקער סטיל אלס מייסטער פון ליטעראר־היסטאָרישע טעמעס באוויזיט, אז ער איז אליין געווען א גרויסער דיכ־טער; און דאָן: איז די אנטדעקונג פון טאלאנטן פון ליטטיק שיינענדיג, אבער פון קיינעם ניט באמערקטע שטערן, ניט דער באוויז פון באנגע־דיגטן בליק? יאָזעף יאָאחים, וועמעס הונדערט יאָריקער יובילעאוס עס איז ניט לאנג געפייערט געווארן, איז צווי־שען אנדערש אלס ווירטואָ אויף גע־וועזן א פארמיטלער, אבער די "וויאָלין־שולע" וואָס ער האָט ארויסגעגעבן, גענייסט וועלכע באר־מיטקייט, ווייטער: דער טעאטער בינע אמאָ בראהם און סערמאָן, ווערפר אויף פארמיטלער? דערצו נאך פאלגנדע: די באנייער פון דיינהארט, די אומשטערבלאכע שור־שפילער פארנאי, צעאָן, דייוויזאָן, דע־סואר, ערנסט דויטש, פרידמאן, זאָ־נענטאל; עליזאבעט בערגער, שרה בערנהארדט, הלוי, מענדעלזאָן, בער־טאלד, מייערבער (זיינע אויפטואונגען א אין מוזיקאלישע דראמעס זיינען וועגד פונקט אין דער קאמפּאזיציע קונסט), רובינשטיין, אָפענבאך אדער בלידנדע קינסטלער סקוריפטארן: אנ־טאקאלסקי, בערנשטאם, באקסט, יאָ־זעף איזראעלס, מאקס ליבערמאן? א און א מענגע אנדערע פון דעם פארט פעסטונג ארויס געמאכט וועלן דער לער"־קאמיסיאָ, נאר ספעציעל פאר לאכע קולטור וועלט טראגט אנטקעגן דעם גרויסן כבוד?!

דאס זיינען ניט געווען קיין פאר־מיטלער, נאר שלוחים צווישן דער דערהויבענער וועלט פון גייסט און פון די פאלקסמאסן! וואס אידן קאנען אויפטאָן, ווען זיי זיינען פריי פון קייטן, האט באוויזן דאס אינטאליענ־שע אידנטום, ציילדניק פארן וועלט קריג בסך הכל עפעס מער פון דריי־סיק טויזנט נפשות מיט אן אימפּאָ־זאנטער צאָל פון שטאאטסמענער, נאָ־ציאָנאל עקאָנאָמען, דיפּלאָמאטן און העכער דרייסיק אוניווערסיטעט פראָ־פעסאָרן, אלזאָ אויף יעדע טויזנט, אידן איין אוניווערסיטעט פראָפעסאָר, אנטקעגן פילע מלוכות, וואו מען גע־פינט אויף טויזנט מענשן אפילו ניט איין סטודענט. מען מוז דאָ דאָס גאנצן אידנטום ברייגנען צום פולן באר־וואוסטזיין זיינע גוואלדיקע אויפטר־אונגען "פאר דער מעגשהייט, פאר נאָכוואקסנדיקע טאלאנטן, וועלכע פע־לען אינם אידנטום ניט, זאָל דאס אי־דישע גייסט טעמפּל! וואס ווייסט ער היינט פון אירן און וואס וועלט ער דאָ זיך דערוואוסט? אידישע גייסטיקע אוצרות זיינען על פי רוב אזוי צו זאָגן פוגל פריי; ענצי־קלאָפּעדיעס פארשווינען אפט ביי באר־רימטע אידן דאָס אידישע אומאנטשלאָס־פלאָן.

אטאנאסיאס האָט מיט מ־נעקוקט אויף זיי.

— פייגלינגן, — האָט ל־צארנדיק, — ווען איר זייט אזוי אומרעכט דאן פארעכנט־פארטיידיק זיך, אבער בוי־קעפ אין קינדערשער שרעק.

— רעדט, ווארום איז דאָ פארגעמומען?

קיינער האָט ניט פון וואאנט־צו עטפערן. די רואיק ענקוקן איינער אויס־אבער קיינער האָט ניט געע־מוט צו זאָגן.

— זייט איר שטום געווארן?

האָט דער קאפיטאן נעדנט־נאָר וואָס האָט איר געשאָ־הויף אויף מיט אמאָל האָט־פינקלט.

— מודעט, — האָט ל־איינגעם פון די באנדיט, — וואָס דאָ איז פארגעקומען.

דער באנדיט, וועלכער־שיצט איז ציטערנדיק צו־פון דעם קאפיטאן, — וואָס איר־ווארטן אין דעם פיינטלא־ריקגעקערט פון א קאמף א־עפעאר? — האָט ער ענדלי־נעריט, — ווי האָט איר זי־אויף חיות, אויפפירן ווי ווילדע חיות, — צייט וואָס אייער קאפיטאן־קאמעראד האָט געקעמפט אויף לעבן און טויט?

— ווי לייכט האָט דאס מיליטער געקאָנט הערן אייר־שרייען און אויסגעפינען וואָ־פינט זיך.

— קאמעראד, זייט איר־ניק? האָט איר נאָר קיין ר־ניט.

די מענער האָבן ניט געו־ערע אויגן אויפצוהויבן. אין שטילקייט האָט געהערשט פלאָן.

אטאנאסיאס האָט מיט מ־נעקוקט אויף זיי.

— פייגלינגן, — האָט ל־צארנדיק, — ווען איר זייט אזוי אומרעכט דאן אין אמרעכט־אויף אין קינדערשער שרע

גליק און ראכע

סענסאציאנעלער ראמאן

פון א. א.

(פארזעצונג)

— האב איך פארדינט צו הערן אזעלכע רייד ווען איך האב זיך צו־ריקגעקערט פון א קאמף און טויט־געפאר? — האט ער ענדלאך געדר־נערט, — ווי האט איר זיך געקאנט אויפפירן ווי ווילדע חיות, אין דער צייט וואס אייער קאפיטאן, אייער קאמעראד האט געקעמפט פאר אייך אויף לעבן און טויט?

— ווי לייכט האט דאס טערקישע מיליטער געקאנט הערן אייערע גע־שרייען און אויסגעפינען וואו איר גע־פינט זיך.

— קאמעראדן, זייט איר וואנזי־ניק? האט איר גאר קיין פארשטאנד נים.

די מענער האבן נים געוואגט זיי־ערע אויגן אויפצוהויבן. א טויטע שטילקייט האט געהערשט אויף דעם פלאץ.

אטאנאסיאס האט מיט פאראכטונג געקוקט אויף זיי.

— פייגלינגע, — האט ער געזאגט צארנדיק, — ווען איר זייט באנאנגען אן אומרעכט דאן פארענדערט זיך, פארטייידיקט זיך, אבער בוינט נים די קעפ אין קינדערשער שרעק.

— דערט, וואו־רום איז דער קאמף פארגעקומען?

קיינער האט נים געוואגט א וואָרט צו אנטפערן. די מענער האבן אומ־רואיק געקוקט איינער אויפן צווייטן, אבער קיינער האט נים געהאט דעם מוט עפעס צו זאגן.

— זייט איר שטום געווארן? — האט דער קאפיטאן גערונערט, — גאר וואס האט איר געשריען אזוי הויך און מיט אמאל האט אייך דאס לשון אפגענומען?

אלע האבן געשווינגן און די אויגן פון דעם קאפיטאן האבן דראענד גע־פינקלט.

— מודעט, — האט ער באפוילן איינעם פון די באנדיטן, — דערצייל וואס דא איז פארגעקומען.

דער באנדיט, וועלכער האט אין דעם קאמף אטאנאסיאסן שטריינג באַ־שיצט איז איינטערעסיר צוגענאגנען צו דעם קאפיטאן.

ער האט דערציילט דאס דער קאמף איז ענטשטאנען דורך דעם, וואס דער קאפיטאן איז אזא לאנגע צייט נים צוריק געקומען און איינציקע זיינען געווארן פארדעכטיקט.

עס האט זיך געבילדעט צוויי פאר־טייען פאר און קעגן אטאנאסיאסן און דער קאמף איז אימער שטארקער גע־ווארן.

די הענט פארלייגט איבער זיין ברייטער ברוסט האט אטאנאסיאס אויסגעהערט דעם דאזיקן באריכט. ער האט געהייסן דעם באנדיט צוריקצו־קערן זיך אין דער רייע. דאן האט זיין פינסטערער בליק לאנגזאם ארומגע־שוועבט פון איין ברעג צום צווייטן, אזוי וגי ער וואלט אליין וועלן אויס־געפינען ווער עס זיינען די פארדרע־טער.

— די וואס האבן געוואגט עפנט־לאך אויסצודריקן א פארדאכט אויף מיר, האבן איינגנטלאך דעם פארדינט, דאס וואלט געווען איך אויפ־טיקע שטראף, אבער איך וועל אייך שיינקען דאס לעבן.

— נאכדעם ווי איך האב מיט איי־ערע פיר קאמעראדן מיט דער גרעס־טער לעבנס געפאר באקומען דאס אויסלייז געלט און קוים מיט דעם לע־בען אנטלאפן פון דער מיליטער, וועל־כע האט אונז פארפאלגט, מוז איך אייך טרעפן אין אזא קאמף און הערן, דאס איר פארדעכטיקט מיר.

— האב איך נים אימער געזאגט דערפאר, דאס יעדער איינער פון אייך זאל האבן גענוג געלט?

— און איר האט געוואגט צו האבן א פארראכטס אויף מיר, איז דאס ריכ־טיק פון אייער זייט?

די באנדיטן האבן געציטערט.

— מאנועל, — האט די שטימע פון דעם ווייטער געקלונגען, — ווען איך בין געקומען האב איך דיך גע־טערט שרייענדיק הערן פון אלעמען. דו האסט געוואגט צו זאגן, דאס איך בין מיט דעם אויסלייז געלט אנט־לאפן, אזא שורקע, ווען האט אייך דער קאפיטאן באטראגן?

— דו האסט אויפגעפאדערט די קאמעראדן אז זיי זאלן זיך אנפאר־טרויען אין דיין פירערשאפט. ווייסטו ווער דו ביזט? א געוויסלאזער בוב־טאוולשטשיק, וועלכער האט געוואלט אויפרייזן מיינע לייטע קעגן מיר.

— אין דער דאזיקער שטונדע ווערסטו ארויסגעשטויסן פון אונזער בונד. דו מעגסט בילדן א טרופע פאר זיך, איך פארווער דיר עס נים, ווער עס וויל קאן דיך באגלייטן, איך האלט דא קיינעם נים מיט גוואלד.

מאנועל האט נים געקוקט אויף זיינע קאמעראדן, ער האט נים געקאנט גע־פינען קיין ווערטער צו פארטיידיקן זיך.

— נו, קיינער פון אייך וויל נים גיין מיט מאנועלן? — האט ער שפאטיש געפרעגט, קוקנדיק אויף די באנדיטן.

אלע זיינען געשטאנען אומבאוועגט.

— זעסטו, דיין רעדע האט קיין איין אנהייגער נים געפונען, — האט זיך דער קאפיטאן ווידער געווענדעט צו מאנועלן, — דו וועסט אליין מוזן אוועקגיין פון דאנען. דאס אויס־ליין געלט האסטו פארלאָרן, דאס אטאנאסיאס שטעלט קיינמאל נים איין זיין לעבן אין קאן פאר א פאר־רעטער.

ער האט ארויסגענומען א קליינעם טייסטער מיט גאלד און ער האט עס א וואַרף געטאן מאנועלן צו די פיס.

— דאָ האסטו געלט אויף געוויינ־לאכע אויסנאכן.

ער האט זיך שטאלץ אפגעקערט פון אים, דאן האט ער א וואונק גענומען צו זיינע צוויי באגלייטער וועלכע האָ־בען אים געהאלפן צו טראגן דאס אויסלייז געלט, זיי זאלן צוקומען גע־ענטער.

— לייגט דא דאס געלט אוועק. דאס צוטיילן זיך זאל זיך גלייך אפמאכנען, איך וועל צוערשט נעמען א טרונק וואַ־סער.

אייניקע מענער זיינען געשווינד אוועק ברייגנען וואסער, אום צו דער־מיר, דאס וואלט געווען די ריכ־טיגע פארזיכטיגקייט, זיך שטום פאר זיינע קאמעראדן. האט ער לאנגזאם געגומען וואנדערן זיין וועג, אטאנאסיאס האט אים נאכגעקוקט.

דאן האט ער זיך געזעצט און די באנדיטן האבן אים ארומגערינגלט. מיט א מידער, קלאנגלאזער שטימע האט ער זיי דערציילט פון דעם פאר־ראט פון די טערקן און ווי פריידיג־גער האט אים געקעטעט.

די באנדיטן האבן געשווידערט, הע־רענדיק אין וואס פאר א געפאר זיי האבן זיך געפונען.

מיריאנא איז געזעסן פון דערווייי־טענס און זי האט אומבאוועגט גע־קוקט אויף דעם קאפיטאן, זי האט פארשטאנען דאס זיין לעבן האט גע־שוועבט אין דער העכסטער געפאר.

ווי פריילאך זי איז אים געלאפן אנטקעגן און ווי שפאטיש ער האט זיך אפגעערט פון איר.

דער קאפיטאן האט געענדיקט זיין דערציילונג און זיינע בלישטשענדיקע אויגן האבן פארשנד גערוט אויף די געזיכטער פון די מענער.

איצט ווען זיי ווייסן וואס ער האט געליטן, מוזן זיי זיך שעמען וואס זיי האבן אויף אים געהאט א פאר־דאכט.

אבער אויף זייערע געזיכטער האט מען קיין שאנדע נים געקאנט לעזן. זייערע אויגן האבן געפינקלט, קוקנ־דיק אויף דאס געלט, וואס אין געלעגן לעבן אטאנאסיאסן, און וועלכע מען וועט באלד פארטיילן צווישן זיי.

דאס געזיכט פונם קאפיטאן האט זיך פארפינסטערט, ער האט נים געהאסט די דאזיקע בארגיזן אין וועמען אלע איידעלע געפילן זיינען אפגעשטארבן.

ער האט האסטיק אויפגעריסן דאס געלט קעסטל, וואו דאס אויסלייז געלט האט זיך געפונען, די באנדיטן האבן הויך געשריען פאר פרייד ביי דעם גלאנץ פון דאס געלט.

ער האט יערן איינעם געגעבן זיין טייל און זיינע געדאנקען זיינען גע־ווען פארנומען מיט עפעס אנדערש, נים ווען דאס געלט.

ער האט צוגענומען זיין העלפט, הונדערט טויזנט פראנק און ער האט עס איבערגעגעבן קורד אלי'ן צו האל־טען עס פאר אים.

— זייט גרייט, אין א פערטל שטונ־דע ארום ווען מיר ווייטער מאר־שירן, מיר מוזן שנעל אין מעגלאך פארלאזן דעם דאזיקן פלאץ.

— צוויי פון אייך, אלי און בעלי־טש, וועלן דא בלייבן איינציקע שטונ־דע, ביז די אנדערע צוויי וועלן קומען מיט דעם געפאנגענעם.

— מיר וועלן ווייטער מארשירן, אין דעם געקסטן דארף וועלן מיר גע־פינען אונזערע פערד און פון דארט וועל איך אליין שיקן איינציקע פערד אהער, אום איר זאלט שנעלער קאנען אונטערקומען מיט דעם פארוואונדעד־טען.

דער מענער האבן זיך אויפגעשטעלט ווייטער צו מארשירן און אטאנאסיאס האט זיך פארטראכט אנגעשפארט אן א בוים.

— בלוין פאר דער זינד האט זי מורא געהאט, נים פאר מיין טויט! — האט ער שטערקלאך געמורמלט.

קאפיטל 45

פארהאסטטע קייטן

מיט א פארשטיקטן און שטילן שרעקנס געשריי, איז טואישקא צוריק־געשפרונגען פון איר פארהאסטן מאן, וועלכער האט אויסגעשטרעקט צו איר זיינע הענט.

— ריר מיך נים אן — האט זי געשריען מיט א פארשטיקטער שטו־מע, — דען איך האס אין פאראכטע דיר.

אנפאנגס האט מאהאמעדס געזיכט צארנדיק געפלאמט, דאן אבער האט זיך א טויוולשער שמייכל באוויזן אויף זיינע דינע ליפן.

— ריר מיך נים אן — האט די בלאסע פרוי ווידער געשריען און איר לעצטע שבת אוונט האב איך געזעען א פארשטעלונג אויפגעפירט פון "ווי־ניפעג ליטל טעאטער", א דראמע אין פיר אקטן פון הערמאן הייערמאן, גע־שפילט פון א גרופע וויניפעגער אמא־טארן, פון וועלכע א סך פראפעסיא־נעלע שוישפילער וואלטן זיך געמאגט לערנען די קונסטס פון טעאטער שפיל, און דעפעקט פאר דער בינע.

"די גוטע האפענונג" איז דער נא־מען פון דער דראמע. דער פערפאסער הערמאן הייערמאן (וועלכער איז אנב א איד) שפיגלט אפ אין "די גוטע האָ־פענונג" דאס טראגישע לעבן פון די פיש־פאנגער אין האלאנד. אויף א קינ־סטלערישן אופן מאלט ער דאס לעבן פון די פישערלייט מיט זייער באנצער נאטירלאכקייט. זייער פשוט'קייט, לי־בע און העלדישקייט, און מען זעט פאר זיך די גרויסע אומגערעכטיקייס פון דער הערשנדיקער געזעלשאפטלאכער אדרענונג.

הערמאן הייערמאן מאכט נים קיין דירעקטע אנקלאגע קעגן די פיש־פאנג נאטאן. "מיר נעמען צו די פיש, און מאנכמאל. "מיר נעמען צו די פיש, און נאט נעמט אונז צו", זאגט אן אלטער אויסגעדינטער פיש־פאנגער.

"מענשן עסן פיש און אימיצער דארף די פיש פאנגען". אין "די גוטע האפענונג" ווערט אבער אפגעשפיגלט דאס טראגישע לעבן פון די פיש־פאנ־גער וועלכע זיינען געצוואונגען צו מק־ריב זיין זייערע לעבנס — געצוואונגען דערפאר, ווייל זיי האבן נים קיין אנ־דער ברירה, דאס איז זייער איינציקע פרנסה און זיי האבן נים קיין אויסוועג און מיטלען פון וואנען צו ציען זייער חיונה.

אונטער אזעלכע באדינגונגען זיינען זיי געצוואונגען צו שווימען אויף אלטע, אפגענוצטע שיפן איבערן גרויסן ים צו פאנגען פיש — שיפן וועלכע זיינען גוט פארזיכערט פון אן אומגליקס פאל, אבער נים די פישער. זיי, די פישער, דארפן פארזארגן די וועלט מיט פיש, זייערע באלעבאטים מיט פעטע פאר־דינסטן און אליין זיין אונטערגעווארפן די קאפריזן פונם וועטער, זיין גרויס צו געפינען זייערע נאסע קברים אונם אפגרונט פון ים, איבערלאנדיק זייע־רע פרויען און קינדער אויפן חסד פון די גוטהארציקע און גאטס פארכטיקע דאמען . . .

ווי געזאגט, איז "די גוטע האפענונג" נים קיין דירעקטע פראפאגאנדע. חיי־ערמאן שרייט נים "ארונטער מיטן קאַ־פיטאליזם", ער דעקט אויף בלויז אויף א קינסטלערישן אופן דאס טראגישע לעבן פון די פיש־פאנגער, און אונטער וועלכע באדינגונגען זיי זיינען גע־צוואונגען צו ארבעטן.

די פישערלייט זיינען חלילה נים קיין רעוואלוציאנערן — זייערע פרויען און ווייס נים. אין ערגסטן פאל ווערן זיי אלמנות און זיי — ווייזנען... און טאַ־מער געפינען זיך א פאר איינערע פיש־פאנגער וועלכע זאגן זיך אפ צו ריזיי־קירן מיט זייערע לעבנס און ווילן נים שווימען אויף אזעלכע אלטע צעברא־כענע שיפן ווי "די גוטע האפענונג", נעמט מען זיי מיט פאליציי צו דער ארבעט. זיי האבן אונטערגעשריבן קאנ־טראקטן מיט זייער באלעבאס און זיי־ער מוטער רעדט זיי נאך צו, זיי זאלן גיין צו דער ארבעט. א פישערמאן דארף זיין בראוין און מונטער, זאגט זי, נים געקוקט אויף דעם וואס זי האט שוין פארלאָרן איר מאן און צוויי זין אין דער פיש־פאנג אינדוסטריע. און זי שעעט הויך די טוכה פון איר באלעבאס וועלכער גיט איר אן אדוואנס אויף איר זונס שכירות, און צאלט איר 2 שיילינג א וואך דערפאר וואס זי רייניקט און וואשט זיין אפיס.

אין א באגרעניצטן פלאץ פון א רע־צענזיע איז אוממעגלאך איבערצוגעבן די דראמאלן מיט אלע פיינע שטריכן פון "די גוטע האפענונג", כאטש עס פאר־דאָגט א ליינגערע אפהאנדלונג. דער אינהאלט איז זייער אינטערעסאנט און די פראבלעם — אן אנגעוויטיקט.

איך וויל אבער באטאנען, אז אויב אין דעם איצטיקן "וונהופי" און דזשעז דור געפינט זיך א גרופע הינע געבאָ־רענע יונגעלייט און מיידלאך וועלכע באמיען זיך צו שפילן אזא דראמע, זיינען זיי ווערט באגריסט צו ווערן, און א באזונדער באגריסונג צו מר. דזשאן גריג פאר זיין זייער פייגער רעזשי. ער שטורעם אין דרינען אקט אין זייער געלונגען און דער גאנצער פערסאנאל באציט זיך צו דער זאך זייער ערנסט. פאגגנדיקע האבן זיך באטייליקט אין דער אויספירונג:

(וועגנדאלין סטיינטאן, לעאן טעס־לער, הערלאך גלייזערמאן, מינעטא מיז־נער, גאדדאן אי. סטיינער, פרעד אי. העגדלי, באַרטלי בראון, איירין אי־וואנס, פלאָרענס סטאוועל, דזשאן דע קלארק, פלאָרענס ענרייט, גלעדווין רייי־קראס, סטענלי מ. טוירנער, מערי מע־קיי, סארא שטיינבערג, דזשאן טייט, בערנארד קעלי און עלען קאסטעל.

דער גאנצער אנסאמבל האט גע־שפיקט אויסגעצייכנט און די פארשטע־לונג איז ארויסגעקומען נאטירלאך און עס מאכט א וואונדערבאר איינדרוק.

איך רעקאמענדיר יעדן איינעם, ווער עס האט נאר א חוש פאר בעסערן טע־אעטער, צו גיין זעען די "גוטע האפע־נונג" וואס ווערט נאך געשפילט היינט אונטם, דינסטאג און מיטוואך אין ליטל טעאטער.

באזונדערס רעקאמענדיר איך אלע אידישע דראמאטישע קלובן פון ווינ־ניפעג און מערב קאנאדע זיי זאלן שפילן די דאזיקע וואונדערבארע דראמע.

מר. נ. ב. זימערמאן האט מיך איינ־געלאדן צו זעען די דאזיקע דראמע. א שיין דאנק אים. דאס איז א פארשטע־לונג צו לערנען און מאכט צו פאר־טראכטן זיך . .

אידנברידזשער נייעס :: פון מ. אוסישקין

זונטאג נאוועמבער דעם אכטן האָ־בען מיר דא געהאט מיין יערלאכע (חזקה) פארטי (ס'איז נים אלעמאל די זעלבע צייט). ס'איז הייז־יאר ארויסגעקומען אביסל שפעטער ווייל איך האב געווארט אז די שטאט וואס איז אלעמאל אונזער טאן געבערן אין אלעס; ווי וואס פאר א קליידער וואס פאר א מאדעס, ווי אזוי אויסצופוצן זיך, ווי אזוי צו רעדן, צו לאכן, און אפילו ווי אזוי צו טאנצן און א. וו., איז אויך אונזער אנזאגערן ווי אזוי פארטיס זאלן זיך רופן. טי פאר־טי, ברידזש פארטי, קייק פארטי (מש־מעות נים אלע נעמען ווייס איך) און ווי מ'דארף זיך פארברייגגען אויף א פארטי, וואס פאר א סינגארעטלאך די פרויען און וואכערע די מענער דארפן רויכערן. ווי אזוי מ'דארף זיך באנוגן מיטן ש"ס קטן, ווי ס'זאל זיך רופן: וויסט (און פוסט), אדער ברידזש (משמעות אז אויף דא בין איך א גרויסער עס הארץ). האבן זיך אבער נים געקאנט דערווארען, וואס זיי־נען פון דעם זעלבן מין, זיינען מאקע די זעלבע מערקווירדיקייטן. און מיר האבן אנך אזא יאר ווי 31 19, ווען מ'לינט ניין איילן אין דער אדמה, און מיר פארמערס קבצנים האבן קוים אונזער איינענעם חוש אויסגעקריגן א נאמען פאר דעם אונזס אין ענגליש — א האדר טיים סאפער. אין אידיש? עבעיס פון צדקה, און איבערהויפט פאר דער אידישער קאלאניזאציע.. מיין פען איז האס צו שוואך אויפ־צושרייבן, און דאס וועלן געווים טאן פעאיקערע פון מיר, אבער איך קאן זאגן וואס מיר האבן געפילט ווען ער האט עס געליינענט.

מיר ארימע פארמערס ווייסן דעם טעם פון נויט. און מיר קאנען אויך אפשאצן דאס ווערט ווען הילף קומט אין צייט. אגב אין די אייניע זייער א נאבעלע. ארויסגעמען דעם ווינט און רויך אידן פון דער שטאט און אוועקזעצן אים אויף לאנד, וואו ער קאן דאנען אז אויינענע היים, אז ער־לאכע באשעפטיקונג, און איבערבייטן זיין נאנצע האנדל־וואנדל פסיכאלאגיע אז א מיזאמן, נוצלאכן און פראדוק־טיוון מענשן, איז ווער קאן עס אזא טאט נים פארהערלאכן.

איך דאנק אייך אלע פריינט, קליי־נע און גרויסע וואס האבן אין דעם אוונט אנגעפילט מיין הויז. ס'איז נאך אמאל א באוויין, אז מיר זיינען נים אזוי אייגזאם, אז מיר געפינען זיך אין א גרויסער פריינטלאכער מש־פחה. און באראבטיקט שוין אונער צופרידנהייט.

* * *

די אידברידזשער פארמער קולטור געזעלשאפט פארבאריטעט זיך צו פייערן דעם הונדערט יאריקן געבורטס טאג פון משה באראן הירש וואס קומט אויס דעם ניינטן דעצעמבער, 1931. און פערציק יאר זינט די יק"א עק־זיסטירט, זונטאג דעם 13טן דעצעמ־בער.

פון מאָריס גוסין

(דעצענזיע)

"די גוטע האָפענונג", א פיינע דראמע פיין געשפילט

אז איך פלעג אמאל הערן אז א פארמער איז א מערקווירדיקן וואס ניט אלע קאנען פארשטיין, פלעגט עס מיר וואונדערן. סטייטש, מיט וואס זאל זיך דער פארמער אונ־טערשיידן פון דעם שטאטיקן ארבע־טער, דאכט זיך דער זעלבער מין הערעפאשניקעס (און די זעלבע גבי־רים), אבער איצט ווען איך בין אליין דער פארמער, און טאקע די מערק־ווירדיקע חיה אויף, וואונדערט שוין מיר מער ניט. און איך פארגלייך דעם פארמער צו א חיה, א באשעפעניש וואס האט אין זיך א סך לעבנס, ווי א פליג למשל.

זי אומגעארמט. ער האט זי מיט גוואלד צוגעצוינגן צו זיך און זיין הייסער אטעם האט געשווענט איבער איר.

די האפונגסלאזע פארצווייפלונג האט נייע קרעפטן געגעבן דער אומגליקלאָ־כער טואישקאן. מיט איבערנאטירלאָ־כער קראפט האט זי זיך באפרייט פון זיינע ארעמס און זי האט אים אפ־געשטויסן פון זיך.

א שרעקלאכער צארן האט זיך אויף זיין געזיכט באוויזן.

— הא, מיר האסטו אן געוואגט צו טאן? — האט ער גערונערט, — מיר, דעם מעכטיקן מאהאמעד, בעי־ווענען מיר וויזלן.

— איך שטיי מיט דיר מער אין קיינע פארבינדונגען נים! — האט זי אנטשלאסן געגעבן פערט און זי האט זיך שטאלץ אויפגעשטעלט.

— דו האסט אונזן שוין אין דער היים שוין געהאט א שיינע, יונגע פרוי, וועלכע דו האסט פארשטויסן צוליב מיר און זי געלאזן שמאכטן אין א גרויזאמער בעפעגענעניש.

— דו האסט מיך הייליק געשווערן, דאס דו וועסט היטן די זיסן פון מיין לאנד און דו וועסט קיין אנדער פרוי נים האבן אויסער מיך, און דאך פלעג־סטו אין געהיים גיין צו א אומגליק־לאכער בעפאלגענעג און דו האסט אויך זי שענדלאך באטראגן.

— ווען איך האב אערפארן פון דיין גערוט אויף דער דאזיקער דיין פארראט דאן בין איך אנטלאפן פון דיין הויז, דען איך וועל זיך מער מיט דיר נים געפינען אונטער איין דאך, דיין געוועלדיגע פרוי לעבט, דו באלאנגסט צו איר און יעדע פאר־בינדונג צווישן אונז איז איבערגעריס סען.

(ווייטערעס קומט)

"וויסט איר אז פאר 2 סענט א טאג

$1500

די דאזיקע פריזן — אין קעש און אין ווערטפולע פרעמיעס וועלן אוועק־געגעבן ווערן פריי צו די מזלדיקע געווינער.

פאלגט נאך אונזערע ווייטערדיקע אנאנסן אז איר טעלעפאנירט גלייך אדער ווענדעט זיך שריפטלאך צו

ISRAELITE DAILY PRESS

165 Selkirk Ave. :: Phone 52 213

ווייסט איר

קריגט איר די לעצטע טעלעגראפי־שע נייעס און פובליציסטישע אר־טיקלען וועגן דעם אידישן לעבן און שאפן פון דער גאנצער וועלט, אין דער איינציקער אידישער טעגלא־כער צייטונג "דאס אידישע וואָרט" און דערצו נאך האט איר די געלע־גענהייט צו געווינען איינעם פון די ווערטפולע פריזן פון אונזער גרויסן סירקולישן קאמפיין, וועלכע שליסן איין די סומע פון

וועסטינגהאוז קאלומייר ראדיאָ

אין

Hudson's Bay Company.

INCORPORATED 2ND MAY 1670.

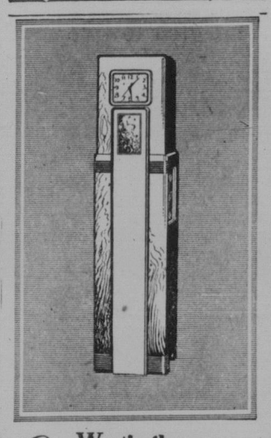

Westinghouse "8" Columaire

א. דזש. מאָריסאָן

אנגעזעענער סאקסאטונער מוזיקער נים זיין גלענצנדסטן לויב געזאגט צו דער וועסטינגהאוז קאלומייר "8": "פייגערע טאג פארהרליצע. בע־סערער באלאנס און וויינינקער שטערונג זעט אויס צו מיר צו זיין בלויז עטאלאכע פון די אנגע־נעמע דערגרייכונגען פון דער קא־לומייר "8" ראדיאָ."

היימאן און העסטרין

באריסטערס, סאליסיטארס און א. וו.
216 — מעקאינטייר בלאק — 216
טעלעפאן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. דזשאנס עוו., טעל. 53 133

שינבין, מאראזניק און ראָבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באריסטערס, סאליסיטארס, נאטאריוס
207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאן 21 345—6

טשערניאק, קאפשטיין און ספיוואק

Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאן 24 591 און 24 666

קאנטאר און דארפמאן

אדוואקאט און נאטארי
CANTOR & DORFMAN
206 קורי בלדג. 233 פארטעדזש עווע.
טעל. 225 89—29 937
רעזידענס:
103 בענערמאן עווע., טעל. 51 353

ה. שולמאן

אדוואקאט און נאטארי
געלט צו לייען אויף 1/2* פראצענט
Schulman & Nitikman.
213 קאנפעדעריישאן לייף בילדינג
457 מיין סט., אנטקעגן סיטי האל
טעלעפאן 462 88

ש. מילער

באריסטער, סאליסיטאר א. א. וו.
S. MILLER, B.A., LL.B.
505 Paris Bldg., Portage and Garry
Phone 22 203
מר. מילערס וואוינונג:
152 ראראוס עווע., טעלעפאן 51 652

דאָקטוירים — Doctors' Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאַק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
53 181	53 181	דר. י. פערלמאַן, 291 באראוס, קאָר. טשארלס אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
22 549	52 173	דר. ס. ס. פייקאָף, 308 מעקארטור בילדינג רעז. 372 סט. דזשאנס עווענוי DR. S. S. PEIKOFF
53 915	52 614	דר. סעם ראָדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
26 580	55 936	דר. דזש. ל. ווייסמאַן, 909 באיד בילדינג ספעציאליסט אין נערן, פענכער און מערידן DR. J. L. WISEMAN
		אויגן, אויערן, נאז און האלז
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאָף, 830-2 סאמערסעט בלאק DR. D. M. GENOFF

דענטיסטן — Dentists Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 720		דר. מ. ברעגמאַן, סט. 1 סט. דזשאנס בלק. 984 מיין DR. M. A. BREGMAN
55 323	52 749	דר. א. בלום, 598 סעלקירק עווע., סוויט 3 DR. A. BLOOM
54 107	51 519	דר. מ. וואכנאָוו, 402 סעלקירק עווענוי DR. M. WACHNOW
56 056		דר. ס. טשורטשיל, סוויט 1 טריק בלאק, 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

די פאַרבאַטענע ליבע

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון אידישן פאַסיליען לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאָרזעצונג)

ער האָט זיך אויף א ווײַלע פאַרטראַכט:

— דייוו! דייוו!

אַלץ איז אים מיט אַמאָל קלאָר געוואָרן. א! אַט דער נאַאיווער יונגער צוציק האָט דאָס פאַרליבט זיך אין איר. ער איז אַריינגעפאַלן אין אירע נעצן. אים האָט זי דאָס אויסגעקליבן פאַר א קרבן.

איצט האָט ער זיך נעגנומען דערמאָנען, אז פון זינט ער האָט געבראַכט דייוון צו איר. האָט זי זיך געגנומען אַפּרוּף פון אים, וועקסלערן. זי האָט אים נעגנומען אויסמײדן. זיך היטן פון אים. און איצט פאַרשטייט ער שוין דייוון ברײַוול. דייוון וואָס אין נעוועזן זיין חבר, וואָס האָט אַלץ פאַר אים דערציילט, שרייבט איצט אַזוי קורץ. אַז אַט איז א פראַזע: „איך בענק אַזוי שטאַרק קיין נירייאָרק.“ א, איצט פאַרשטייט ער שוין אַלץ.

איז וואָס זשע? וואָס האָט ער געטוישן? וועט ער דערלאָזן זיי זאָל דעם דייוון אַרײַנקאָפּן אין איר נעץ? ניין! ניט וועקסלער.

ווען ער איז אַהיים נעקומען צו זיך אין צימער אין אים איינגעפאַלן: ער וועט אַנשרײַבן א ברײַוו צו דייוון, ער וועט אים דערציילן אַז ער איז נעוועזן מיט סיידין, אז ער האָט מיט איר פאַרבראַכט, ער וועט איר דערבײַ שטאַרק באַוואונדערן, וועט דיין אין איר אַזוי ווי ער וואָלט נעווען מיט איר אין נאַר נאַענטער באַציאונגען.

א קרומער שמייכל האָט ווי א נאַר־נער וואָרנס זיך אויסגעלײַנט אויף זײַנע ליפּן.

נאָר באַלד האָטער חרטה נעהאַט אויף דעם איינפאַל. ער האָט איצט אַזוי נעמאַכט. אויב דייוון איז ווירקלאַך שטאַרק פאַרליבט אין איר, וועט ער פּשוט זיין ברײַוו נײַט גלײַכן. אויב דער ברײַוו וועט אין אַנפאַנג מאַכן א שטיקל איינדרוק אויף אים וועט ער קומען צוליפּן קיין נירייאָרק און וועט פאַרלאַנגען פון סיידין א דערקלערונג. אַט דאַן וועט אים סיידין נעווים דער צײַלן וואָס עס איז פאַרגעקומען, זי וועט אים איבערגעבן די נאַנצע נע־שיכטע וואָס עס האָט היינט פּאַסירט שטיוויש זיי. און אים וועט קלאָר ווערן פאַר וואָס וועקסלער האָט אים אַנגע־שריבן אַזאַ ברײַוו. ער וועט זיך דער ווייטער פון וועקסלערן און פון וועט שוין פאַר אים ניט בלײַבן קיין שום נעלעגענהייט מער עפּעס צו טאָן. ניין, דאָס טויג ניט. דאָס איז ניט קלוג גע־נוג, ער מוז נעפינען עפּעס אַנדערש.

* * *

ענדלאַך האָט סיידין זיך דערוואַרט אויף אַן איינלאַדונג, מיט צוויי טעג שפּעטער האָט זי באַקומען א „ספּע־שעל דעלעוועריי“ פון דייוון'ן.

דער ברײַוו וואָרס איז נעווען קורץ אבער אין יעדער וואָרט איז נעווען אַזוי פיל פרייד און גלוק פאַר איר. דער ברײַוו האָט זיך געלײַטעט:

„מיין איינציקע, מיין טייערע, מיין ליבע סיידי!

אינזער גלוק דערנענטערט זיך צו אונז א סך שנעלער ווי איך האָב זיך אַליין פאָרגעשטעלט. הער אויס: איצט בין איך שוין זיכער, אַז ניט מיין פאַטער און ניט מיין מוטער וועט אונז שטערן אין אונזער גלוק.

דיין ביילע, אַט דאָס ערלאַכע בילד, האָט אויף מיינע עלטערן געמאַכט דעם גלעצנדסטן אייגדרוק. דיין פנים וואָס אין אַזוי וואָנדערלאַך שיין, דיינע אויגן וואָס דריקן אויס אַזויפיל צאַרט־קייט און רײַנקייט פון דיין נשמה, דאָס האָט געמאַכט, אַז מיינע עלטערן זאָלן זיך דערפרײַן גלײַכלאַך מיט דעם וואָס איך האָב דיך אויסדערוויילט פאַר מיין כלה. באַזונדערס אין מיין פאַטער גוואַלדיק אַנטציקט פון דיר.

מיינע עלטערן האָבן מיך געבעטן, אַז איך זאָל דיך איינלאַדן, דו זאָלסט זיין לעבן זיי. ס'איז איצט אין מיטן זומער, און ביי אונז איז אַזוי שיין, קום ציפּאַרן. עס וואַרטן דאָ אויף אונז אויסלכע קלאָרע, בלײַע נעכט. אויסלכע גרינע פעלדער. אויסלכע צעוואַקסענע בוימער אין איך, איך וואָרט אויף דיר מיט דעם גרעסטן אומגעדולד. קום ווי נײַך דו קאָנסט! זאָרג ניט מער וועגן דיין שטעלע. פון איצט אַן וועל איך פאַר דיר זאָרגן. אין ווייס: מיינע על־טערן זיינען רײַך. זייער פאַרמעגן איז גרויס.

קום גלײַך צו דיין חתן. צו דעם וואָס וואָרט אויף דיר מיט אונגעדולד, צו דעם וועלכער טראַכט פון דיר יעדע מינוט פון טאָג, אין חלומ'ט פון דיר נאַנעץ נעכט. קום שנעלער.

איך קוש דיין יערן פינגער, —

דיין דייוון“.

ווער קאָן זיך פאָרשטעלן סיי־דיס גלײַך? ווער קאָן נאָר באַ־גרײַפן? באַגרײַפן קאָן אַן אַנדער מענש, וואָס האָט זיך שוין נעראַטן מיאַש געווען פון זיין לעבן. וואָס איז געווען אין פריזאָן און זיך נעריכט דאָרט אייביק צו פאַרלײַבן, און מיט אַמאָל ווערט באַוויזן, זיין אומשולד און ער ווערט פריי און באַקומט נאָר א רייכע יורשה.

—סיידי האָט נאָך דעם זעלבן טאָג נע־בעטן מען זאָל איר געבן וואַקישאָן. זי האָט ניט געוואָלט זיך אָפּזאָגן אין־נאַנען פון דער ברײַוו. זי איז געווען זייער פאַרוויכטיק. כאָטש זי האָט ניט געצוויפעלט אין איר גלײַך, כאָטש זי איז געווען זיכער, אַז דייוון וועט אונז שטערן אין אונזער גלוק.

זייאַנע שאַלווין איז דער נאַמען פון דער דאָזיקער פרוי וועלכע זיי צוצאַ־מען אַמאָל מיט איר געלײַבטן הינטער אייזערנע גראַטעס. ווען זי האָט חתו־נה געהאַט מיט איר ערשטן מאַן, איז זי נאָך געווען א יונג מיידל. זי האָט אים געלײַבט און דערפאַר איז זיין טויט געווען א שרעקלאַכער קלאַפּ פאַר איר. דריי יאָר נאָכאַנאַנד האָט זי בײַגעריכט ערט און געביינקט נאָך איר מאַן. דער אומעט און די בענקשאַפט האָבן אַרויסגערופן איר א פאַרלאַנג צו באַגעגענען א צווייטן, וועלכער זאָל קאָנען ווערן איר לעבנס באַגלייטער און באַשיצער.

גראַד דאַמאָלסט האָט זיך אויף דער סצענע באַוויזן א יונגער ביזנעסמאַן פון איר שטאָט, דזשאָן ספּערא. זייענ־דיק א כוואַטסקער בחור וועלכער וויינסט זיי אַזוי אַנצוגיין מיט פרויען, באַזונדערס מיט פאַרטויערטע און אומעטיקע יונגע אַלמנות. האָט ספּע־ראַ זיך דערקלערט מרס. שאַלווין אין ליבע. דעם ערשטן טאָג האָט ער זי באַגעגנט און דעם צווייטן טאָג איז אים שוין געלונגען איר איינצורײַדן אַז זי זאָל מיט אים אַנטלויפן אין א צווייטער שטאָט, וואו זיי זאָלן אין געהיים חתונה האָבן. זיי זיינען אַוועק פאַרן 150 מײַל. ווייטער פון זייער שטאָט און זיי האָבן אין דער היים פון א גלח זיך פאַרבונדן אַלס מאַן און פרוי. אַזוי שנעל ווי דער קנים איז נע־מאַכט געוואָרן, האָט עס אָנגעפאַנגען צו דריקן דאָס האַרץ פון דער אַלמנה און ווען זי איז מיט א טאָג שפּעטער צוריקגעקומען אַהיים, איז זי געווען אַליין. זי האָט אירע קרובים דערציילט אַז זי איז געווען אויף א וואַקאַציע. מיט צוויי וואָכן שפּעטער האָט זי אָבער געעפנט איר האַרץ פאַר איר שוועסטער און זי האָט איר דערציילט ווען זי האָט איבעראייגט שרים וואָס זי האָט געמאַכט מיט ספּערא.

— איך האָב אים ניט ליב — האָט זי געזאָגט — דער טייוול האָט מיך צוגערעדט אַז איך זאָל מיט אים חתו־נה האָבן אָבער איצט האָב איך חרטה אויף מיין שריט. איך וועל ניט קאָנען לעבן מיט אים.

זי האָט אָנגעפאַנגען צו זוכן א וועג פאַר איר פרייהייט. אין די קאָורטס האָט זי ניט געוואָלט גיין, מורא האָבן־דיק פאַר דער פּובליסיטי וואָס אַזאַ גט פּראָצעס וואָלט אַרויסגערופן. וואָס זשע זאָל זי טאָן, ווי אַזוי זאָל זי זיך באַפרײַען פון איר מאַן?

דאָ האָט זיך באַוויזן א צווייטער יונגערמאַן, משאַרלס טשענדלער. ער איז געווען א סך שענער און פאַרמעג־לאַכער פון דעם ערשטן און פונקט ווי שטאַרק „ביזי“ זיי עס איז געוויינלאַך אין די הייסע זומער חדשים, און זי האָט באַקומען איר וואַכיישאָן. זי האָט גלײַך געענטפערט דייוון מיט א „ספּע־שעל דעלעוועריי“, אַז זי פאָרט צו אים אַרויס אין צוויי טעג אַרום. פאַר וואָס אין צוויי טעג. אַרום? כאָטש עס האָט איר צו אים געצויגן ווי מיט א כישוף, האָט זי דאָך ניט געקאָנט פאַ־רען דעם זעלבן טאָג.

איינמאָל האָט זי זיך געדאַרפט צור גרייטן. זי האָט געדאַרפט בײַיינגען אַ־רע קלײדער אין אַרדענונג. צווייטנס האָט זי געפילט, אַז דאָס וואָס זי וועט ניט באַלד קומען — וועט מאַכן אויף זיינע עלטערן א גוטן איינדרוק. דאָס וועט זיין א באַווײַז פון איר ווירדע, פון איר געזעצקייט, און זי האָט זייער געוואָלט מאַכן א גוטן איינדרוק אויף זיינע עלטערן זי האָט געוואָלט זיין זי־כער מיט אים, זי האָט געוואָלט, אַז דייוון עלטערן זאָלן זי ליב קריגן. ווייל כאָטש י איז געווען זיכער אַז זיי קענען דייוון ניט שטערן, אַז דייוון וועט קײַ־נער ניט קענען פון איר אויערקייטן, האָט זי אבער געוואָוסט, אַז ווען עס זאָל אויסקומען, אַז ער זאָל דאַרפן פירן א אַפּאַ מיט זיינע עלטערן, וועט ער דערפון לײַדן, אין דאָס האָט זי בשום אופן ניט געוויילט.

זי האָט אים אָנגעשריבן א ברײַף, געשריבן מיט ליבע, מיט איבערגעבנ־הייט, און געשריבן אויף צו זיינע על־טערן; זי האָט זיי הייס גענריסט און געשריבן:

„כאָטש איך האָב אייך נאָך קיינמאָל ניט געזעען, דאָך זייט איר מיר ליב און מייער ווי איר וואָלט געווען מיינע איינענע עלטערן; ווייל: איך שטעל זיך פאָר, אַז איר זייט די פיינסטע מענשן, וואָרום איר זייט דאָך די עלטערן פון דייוון! און דייוון — ער איז ערלאַך, ער איז איידל און האָט אַזא וואָרום הארץ. שטעל איך מיר פאָר אַז זיין פאַטער איז אַזוי גוט און ערנסט און זיין מוטער איז איידל און צאַרט, און דערלויבט מיר פון זיינען אויף אַנצו־רופן אַמאָל מוטער. איך וויל האָפן אַז איך איר וועט אין מיר געפינען א טאָכטער“.

זי האָט דעם ברײַף אָפּגעשיקט און האָט דער נעמען צוגעזען דער דייוון. זי האָט אויסגעפרעגט אירע קליידער. האָט זיי אַלע איינגעפאַקט, און מיט די צוויי טעג אַרומגעאַנגען ווי אין חלום. דאָס גלײַך איז געווען גרויס. די פרייד איז געווען אין אַלע אירע גלידער. זי האָט אַ־ויסגעקוקט אירע קליידער. זי האָט אַלע אַנדערע נעכט אַרומגעג